

PODWÓRKO BOGUSZOWICE

RAPORT Z DIAGNOZY

OPRACOWANIE: ALEKSANDER LYSKO

WSPÓŁPRACA: ŁUKASZ DZIUBA, MACIEJ ZYGMUNT

SPIS TREŚCI

Spis treści	1
„Podwórko Boguszowice” – raport z diagnozy	2
Cele projektu	3
Grupy celowe	4
Działania diagnostyczne	4
Spotkanie otwarte	4
Młodzież	6
Seniorzy	8
Kobiety	10
Spotkanie otwarte	13
Spotkania konsultacyjne skierowane do pracowników domu kultury	14
Spacery diagnostyczne	14
Działania promocyjne i informacyjne	16
Podsumowanie wraz z rekomendacjami	17

„PODWÓRKO BOGUSZOWICE” – RAPORT Z DIAGNOZY

Niniejszy raport jest pokłosiem etapu diagnostycznego w projekcie „Podwórko Boguszowice”, realizowanego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury – Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017, realizowanego przez Dom Kultury w Rybniku-Boguszowicach.

Celem strategicznym Programu „Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2017” jest inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domu kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności. Program ukierunkowany jest na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej, odkrywanie talentów i wzmacnianie potencjału społecznego, którego efektem będzie stworzenie wspólnych projektów na rzecz społeczności lokalnych i przestrzeni publicznej.

Dom kultury w Rybniku-Boguszowicach to aktywny kreator i promotor treści kulturalnych w dzielnicy oraz mieście, profesjonalnie i świadomie spełniający rolę koordynatora działań kulturalnych w lokalnym środowisku.

Działalność instytucji jest bardzo zróżnicowana. Mowa tu o: amatorskim ruchu artystycznym (teatralnym, tanecznym, muzycznym), pracowniach artystycznych (rzeźby, witrażu, rękodzieła, wikliny, ceramiki, plastyki) oraz klubach zainteresowania (szachowy, komputerowy, krawiecki, rekreacyjny). Dom kultury prowadzi znaczącą działalność upowszechnieniową zarówno w wymiarze profesjonalnym, jak i amatorskim (koncerty, spektakle, wystawy, projekcje filmowe, wydarzenia plenerowe i inne). Ponadto organizowane są liczne konkursy (plastyczne, recytatorskie, fotograficzne), przeglądy i festiwale (teatralne, taneczne). Godnym uwagi jest uczestnictwo instytucji w akcjach społecznych i ich współorganizacja. Istotnym elementem działalności podmiotu jest także skuteczna i efektywna współpraca ze środowiskiem oświatowym i organizacjami pozarządowymi. Warty docenienia jest również fakt, że odbiorcami oferty instytucji są zróżnicowane grupy wiekowe.

Nie zmienia to jednak faktu, że pewne środowiska nie są w zadowalającym stopniu obecne w działaniach instytucji oraz w programowaniu jej oferty. Między innymi z tego powodu podjęto decyzję o przygotowaniu projektu „Podwórko Boguszowice”. Warto podkreślić inny motyw realizacji wspomnianego projektu, jakim jest obecne funkcjonowanie instytucji w procesie przekształceń. Ma to związek z planami domu kultury zmierzającymi do budowania jego funkcji w silniejszej kooperacji z lokalnymi środowiskami, większemu otwarciu się na potrzeby i oczekiwania miejscowej społeczności czy wzmacniania umiejętności dostrzegania i reagowania na pojawiające się wyzwania przed instytucją. To wszystko zbieżne jest z ideą programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne. Realizacja „Podwórka Boguszowice” pozwala przetestować pewien styl funkcjonowania instytucji kultury w swoim otoczeniu. W efekcie, w przyszłości dom kultury może sprawniej organizować swoją działalność z jeszcze silniejszym zaakcentowaniem swej społeczno-kulturalnej roli.

CELE PROJEKTU

Celem podstawowym projektu „Podwórko Boguszowice” jest nawiązanie stałych relacji z wybranymi do współpracy grupami społecznymi i wiekowymi, zainicjowanie współpracy w organizowanych przez dom kultury działaniach i zaangażowanie w życie społeczno-kulturalne.

Celem etapu diagnostycznego jest próba zidentyfikowania możliwości i ograniczeń względem aktywności społeczno-kulturalnej w dzielnicy. Ta część prac w projekcie polegała na przeprowadzeniu następujących działań:

- Spotkania diagnostyczne,
- spacer diagnostyczne,
- spotkania konsultacyjne skierowane do pracowników Domu Kultury w Rybniku-Boguszowicach,
- działania promocyjne i informacyjne.

GRUPY CELOWE

Spotkania diagnostyczne przeprowadzono w różnych miejscach dzielnicy, aby stworzyć możliwość uczestnictwa wszystkim zainteresowanym osobom. Szczególnie interesujące dla domu kultury były trzy grupy społeczne:

- młodzież,
- kobiety,
- seniorzy.

DZIAŁANIA DIAGNOSTYCZNE

Przeprowadzenie 5 spotkań diagnostycznych (3 adresowych do przedstawicieli wspomnianych wyżej grup oraz 2 dla ogółu miejscowej społeczności) dało obraz wyzwań stojących przed domem kultury. Do każdego spotkania przygotowano odrębny scenariusz, dostosowany do docelowej grupy odbiorców. Zespół badawczy nastawiony był na elastyczność w trakcie spotkań i reagował na bieżąco, starając dostosować podejmowane tematy diagnostyczne do dynamiki danej rozmowy. Każde spotkanie rozpoczynało się od przybliżenia idei Programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne” oraz zasad uczestnictwa w projekcie „Podwórko Boguszowice”. Istotnym elementem wprowadzenia było krótkie omówienie inicjatyw zrealizowanych w ramach Programu we wcześniejszych jego edycjach.

SPOTKANIE OTWARTE

W spotkaniu zorganizowanym w domu kultury uczestniczyło kilkanaście osób powiązanych z dzielnicą Boguszowice-Osiedle, reprezentujących różne grupy wiekowe i środowiskowe („aktywne kobiety”, nauczyciele, wędkarze, młodzież).

Pierwszym elementem dyskusji było opisanie dotychczasowej współpracy z domem kultury oraz określeniu jej warunków. Zaznaczono trzy zasadnicze elementy:

- korzystanie z infrastruktury,
- korzystanie z oferty,
- podejmowanie inicjatyw we współpracy z zaangażowanymi pracownikami.

Podczas spotkania zidentyfikowano oczekiwania społeczne, uwzględniające posiadane zasoby domu kultury, które nie są obecne lub w niewystarczającym stopniu widoczne w działalności i ofercie instytucji. Wskazane zostały:

- działalność kinowa/filmowa,
- umożliwienie spotkań z lokalnymi działaczami,
- pomoc w promocji działań realizowanych poza domem kultury,
- brak kawiarni w budynku instytucji.

Ponadto zaproponowano, że konieczne byłoby dostosowanie form komunikacji i promocji wydarzeń organizowanych przez dom kultury dla różnych grup społecznych i wiekowych.

Kolejnym elementem spotkania była próba określenia negatywnych zjawisk społeczno-kulturalnych, zauważalnych w Boguszowicach-Osiedlu przez uczestników spotkania:

- brak zaangażowania społecznego,
- brak zaufania,
- słabe relacje międzyludzkie, międzypokoleniowe,
- ograniczone uczestnictwo młodzieży w działaniach domu kultury,
- ograniczona oferta dla kobiet w wieku 35-45 lat,
- brak niezobowiązujących miejsc do spotkań i rozmowy w domu kultury,
- częściowa odpłatność za zajęcia dla seniorów.

Ostatnim elementem dyskusji była próba określenia inicjatyw zgodnych z zainteresowaniami i oczekiwaniami uczestników spotkania, które warte są realizacji w dzielnicy. Szczególnie aktywne w tym zakresie były przedstawicielki kobiet w średnim wieku. Zazaczyły, że kilka lat temu powstała grupa samopomocowa, która inicjowała i organizowała różnorakie zajęcia dla kobiet, cieszące się ogromnym zainteresowaniem. Ta próba organizowania i zagospodarowywania czasu wolnego kobiet jest zbieżna z ideą programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne”. Wzmacnianie aktywności społecznej, zachęcanie do spotkania z drugim człowiekiem, integracja społeczna, rozwijanie pasji i zainteresowań to wartości, które zostały już przetestowane i sprawdziły się w działaniu przez tę część społeczności Boguszowic-Osiedla. Bazując na takim potencjale, konieczny wydaje się powrót do tej praktyki - dom kultury jawi się jako właściwy partner do wznowienia tej aktywności.

Jako działania warte podjęcia w dzielnicy wskazano na:

- 1) Działania wzmacniające aktywność seniorów, którzy w pewnym zakresie współtworzą sferę kultury w dzielnicy i korzystają z oferty kulturalnej, ale zarazem zauważalna jest bierność i apatia pewnej części tej grupy wiekowej.
- 2) Działania filmowe – spotkanie z filmem, z kulturą filmową.
- 3) Wędkarstwo jako sposób życia i forma zaangażowania społecznego, szczególnie w wymiarze promowania wartości ekologicznych.
- 4) Spotkanie międzypokoleniowe - organizacja zajęć umożliwiających wzajemne czytanie osób starszych i młodych. Inicjatywa roboczo została nazwa „Czytanie – junior/senior”.

MŁODZIEŻ

Spotkanie zgromadziło bardzo liczną grupę młodych osób (ponad 30), w zróżnicowanym wieku, którzy pragnęli wypowiedzieć się nt. działań, w które chcieliby się zaangażować oraz w nich uczestniczyć. Dyskusja prowadzona była w miejscu spotkań mieszkańców - w tzw. „Dziupli”. W spotkaniu uczestniczyli również opiekunowie wybranych grup wiekowych i szkolnych. Warto podkreślić spore zainteresowanie uczestnictwem w dyskusji, co wskazuje na duży potencjał, chęć do działania i wypowiedzenia się i w efekcie na aktywność społeczną. Pożądane byłoby, aby dom kultury w swojej działalności dostrzegał ten zasób.

Pierwszym elementem spotkania, wprowadzającym do dalszych prac, było zachęcenie obecnych osób do przytoczenia swoich skojarzeń z pojęciem „kultura”. Najczęściej była to „kultura osobista”, pojawiły się również: nieprzeklinanie, muzyka, praca nad sobą, bycie lepszym, kanon zachowań, starożytni Majowie, szacunek, tolerancja, sztywność, zachowanie, kultura słowa, kino, teatr, opera, spotkania ze znanymi ludźmi, sztuka, klasycyzm, hip-hop, rap, subkultura, disco polo.

Następnie zaproszono młodzież do dzielenia się informacją nt. sposobów spędzania przez nich wolnego czasu. W tym zakresie podkreślano szczególnie spotkania ze znajomymi/przyjaciółmi, czytanie książek, gry i zabawy na boisku. Ponadto wskazano na: kino, spacer, siłownię, bieganie, spanie, dyskotekę, jedzenie, odpoczynek, słuchanie muzyki,

„rzeczy, których nikt nie lubi”, taniec, rower, rolki, tresowanie psa, kręgle oraz bywanie w klubie młodzieżowym „Maszkieciarnia”.

Po oswojeniu uczestników spotkania z jego dominującą tematyką, związaną z kulturą i organizowaniem czasu wolnego, kolejnym elementem była praca warsztatowa w trzech grupach, które powstały w oparciu o podobny wiek uczestników, wspólne zainteresowania i znajomości. Założeniem prac warsztatowych była próba wypracowania koncepcji działań, które byłyby atrakcyjne dla każdej grupy wiekowej.

- 1) Propozycja inicjatywy opierająca się o kontakt młodych ludzi z ich autorytetami. Padła sugestia, że kontakt mógłby się odbywać poprzez organizację spotkań z wybranymi osobami. Istotniejsza wydała się inna kwestia, rozwijająca wątek autorytetów w życiu społecznym – bez względu na wiek. Zaproponowano działanie wzmacniające relacje międzypokoleniowe, ze szczególnym uwzględnieniem nastolatków i ich rodziców. Zaproponowano, by zaangażować artystów atrakcyjnych dla obu grup wiekowych, np. Kalibra44. Z jego twórczością identyfikują się obecni 30-40 latkowie; młode pokolenie postulowało przełożenie twórczości zespołu na działania teatralne i przefiltrowanie jego tekstów przez własną wrażliwość.
- 2) Młodzież w wieku ponadgimnazjalnym skupiła się na stworzeniu pomysłu, który raczej polegałby na stworzeniu atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. Jako interesujące przestrzenie wymienione zostały częstsze koncerty muzyczne – również w plenerze – m.in. z muzyką hip-hopową i rapem, ale też taneczną. Ponadto jako pożądane wymienione zostały pokazy filmowe – w tym również seanse plenerowe, wraz z prelekcją i dyskusją po samym seansie. Interesującymi filmami byłyby nowości aktualnie wyświetlane w kinach oraz filmy rozrywkowe – przy których atrakcyjnie spędzić można wolny czas. Pomysły skupione wokół tworzenia atrakcyjnej przestrzeni spędzania wolnego czasu powinny być łączone z działaniami angażującymi – warsztatowymi, twórczymi, edukacyjnymi. Kontakt z działaniami kulturalnymi powinien być nie tylko incydentalny i nastawiony na odbiór oraz rozrywkę, ale też na rozwój kreatywności i budowanie relacji.

- 3) Ostatnia grupa skoncentrowała się na działaniach mających na celu aktywizację mieszkańców i rewitalizację społeczną poprzez działania kulturalne. Grupą przewodzili doświadczeni liderzy społeczni, którzy mają dobrze rozpoznaną lokalną tkankę społeczną, jednak wyzwaniem są dla nich działania angażujące większą grupę osób. Jako jedna z porażek ostatnich inicjatyw lokalnych wymieniona została niska frekwencja w głosowaniu w budżecie obywatelskim na projekt rewitalizujący park. Zadbanie o atrakcyjną przestrzeń parku jest zdaniem liderów kluczowe dla poprawy jakości życia mieszkańców i dla poprawy wizerunku Boguszowic-Osiedla jako dzielnicy z „problemami”. To drugie spotkanie, gdzie pojawiła się kwestia stereotypu Boguszowic-Osiedla jako dzielnicy zaniedbanej. Warto zjednoczyć wysiłki liderów poszczególnych grup społecznych uczestniczących w spotkaniach, by wspólnymi siłami zbadać skalę wspomnianego stereotypu i ewentualnie na niego reagować.

SENIORZY

Na spotkaniu zjawiły się 4 osoby, które w znacznej części reprezentowały Klub Seniora, działający przy lokalnej spółdzielni mieszkaniowej „Południe” i którzy umiejętnie angażują w swojej działalności osoby w starszym wieku do aktywności i wzajemnej integracji. Uczestnicy spotkania podkreślili, że przy innych organizacjach gromadzących seniorów, identyfikują liderów tych grup, co potencjalnie może skutkować zawiązaniem szerszego partnerstwa na rzecz przygotowania i realizacji projektu „Podwórko Boguszowice”.

Grupa bardzo aktywnie włączyła się w dyskusję nt. możliwości realizacji inicjatyw w projekcie, co pozwoliło zidentyfikować wiele ciekawych i różnorodnych działań. Warto zaznaczyć, że wokół parafii podejmowane były i są inicjatywy, które angażują lokalną społeczność w zróżnicowanym wieku. Z sentymentem wspomniano, że park w dzielnicy, w którym znajduje się muszla koncertowa, kiedyś tętnił życiem, organizowane były tam wydarzenia kulturalne. Zdaniem uczestników warto by było przywrócić funkcję parku i ożywić społecznie to miejsce. Związane jest to m.in. z działaniami infrastrukturalnymi, które mogłyby być zagospodarowane, np. poprzez finanse pochodzące z budżetu obywatelskiego. W odczuciu uczestników spotkania Boguszowice-Osiedle są „zapomniane” przez samorząd, co budzi frustrację mieszkańców.

„Mobilny aktywny senior”. Interesującymi działaniami dla tej grupy wiekowej mogłyby być wyjazdy do instytucji kultury typu filharmonia, teatr, opera na wydarzenia artystyczne. Uzupełnieniem tematycznym wyjazdów mogłoby być poznawanie bliższej okolicy, która często zaskakuje mieszkańców pod względem atrakcyjności, historii i ciekawych, nieoczywistych miejsc. Pożądane zatem byłoby także ujęcie waloru edukacyjnego podczas takich wyjazdów, aby nie tylko czerpać przyjemność, ale również rozszerzać swoje horyzonty, zdobywać wiedzę, w czym pomocny mógłby być przewodnik. Jako pożądane funkcje wyjazdów wskazuje się: rekreacyjne, lecznicze i kulturalne. Ważną kwestią w kontekście planowanych wyjazdów jest deklaracja zdolności finansowych seniorów, którzy w dużej mierze mogą je współfinansować.

Uczestnicy spotkania doceniając poprawiającą się komunikację między domem kultury a społecznością lokalną, zasugerowali, żeby kanały promocji i informacji domu kultury były dopasowane do konkretnych grup odbiorców i wychodziły naprzeciw oczekiwaniom społecznym.

Zaznaczono, że w klubie seniora prowadzona jest kronika. W czasie spotkania zastanawiano się jak działalność Klubu przybliżyć miejscowej społeczności, aby nie była hermetyczną. Podkreślono, że fotografie z wcześniejszych wyjazdów mogą stanowić uzupełnienie istniejącej kroniki i funkcjonować np. na stronie internetowej czy jako wystawa.

Podjęto także tematy lokalnego dziedzictwa kulturowego i historii. Zaznaczono, że z Boguszowic wywodzą się znane postacie, które nie zawsze funkcjonują w pamięci zbiorowej i których historie mogą być ciekawym motywem przewodnim wydarzenia kulturalnego. Podkreślono także potrzebę wydania publikacji, która opisywałaby historię dzielnicy. Innym pomysłem może być szlak historyczno-edukacyjny (w formie tablic lub przewodnika) w dzielnicy, wskazujący na najistotniejsze historie, miejsca i wydarzenia z życia Boguszowic-Osiedla.

Interesującą inicjatywą, którą wskazano była potańcówka, np. w ramach dni seniora, która mogłaby być uzupełniona spotkaniem z profesjonalnym tancerzem, krótkim pokazem lub rozpoczęciem kursu tańca towarzyskiego, kontynuowanego po zakończeniu projektu „Podwórko Boguszowice”.

Ostatnią propozycją działania była organizacja cyklu spotkań tematycznych, edukacyjnych, np. zdrowa żywność (dieta seniora), makijaż dla seniora itp.

KOBIETY

Na spotkaniu zjawili się kilkanaście osób – głównie kobiet oraz przedstawiciel rady dzielnicy. Spotkanie rozpoczęło się od próby zidentyfikowania oczekiwań kobiet względem interesującej ich aktywności kulturalnej. Przy tej okazji zaznaczono, że dotychczas organizowane festyny w miejscowym parku są w dużej mierze okazją do spożywania alkoholu a nie niosą za sobą wartości społecznych. Następnie spotkanie przerodziło się w giełdę pomysłów, które mogłyby być zorganizowane w najbliższej przyszłości. Praca warsztatowa odbywała się w dwóch grupach. Podział na grupy dokonał się naturalnie – pierwsza grupa zebrała się wokół kobiet, które identyfikowały się z klubem seniora i zaangażowanego aktywisty – członka rady dzielnicy; druga grupa skupiała matki z okolicznego osiedla. Grupy te odróżniał nie tylko skład osobowy – różniły się przede wszystkim interpretowaniem najbliższej rzeczywistości oraz potrzebami i oczekiwaniami, w tym wobec działań kulturalnych. Podział grup pozwolił na stworzenie dwóch niezależnych przestrzeni swobodnej wymiany myśli. Pierwsza grupa jako pożądane wskazała:

- 1) Spotkanie z ludźmi posiadającymi pasję, umiejętności, charyzmę itd.
- 2) Organizowanie w domach kultury zabaw, potańcówek, wieczornych spotkań przy muzyce.
- 3) Piknik wyjazdowy, integracyjny wokół obszarów tematycznych, np. kościółki drewniane, dziedzictwo przyrodnicze, krajobrazowe itp.
- 4) Biesiada śląska (inicjatywa rozrywkowa).
- 5) Warsztaty kabaretowe z instruktorem, które miałyby prowadzić do powstania kabaretu po śląsku, a jednocześnie byłyby szansą sprawdzenia się w pracy okołoteatralnej oraz możliwością występu na scenie, np. we wspomnianej biesiadzie śląskiej.
- 6) Dyskusyjne kluby (literacki, poetycki itp.), które miałyby być miejscem spotkań wokół kultury oraz posiadały w programie losowanie nagród dla uczestników wydarzenia – jako czynnik zachęcający do uczestnictwa.

- 7) Wyjazd do instytucji kultury – opera, teatr, NOSPR – znaczące w regionie upowszechnieniowe instytucje kultury.

Negatywne obszary, które uczestnicy wskazali jako zauważalne w Boguszowicach:

- ograniczona oferta kulturalna, brak atrakcji dla dzieci,
- brak znajomości lokalnej, regionalnej historii, kultury przez mieszkańców Boguszowic,
- niewykorzystany park w okresie letnim,

Jako miejsca istotne poza domem kultury, gdzie organizowana jest działalność społeczno-kulturalna uczestnicy wskazali na:

- Klub „17-stka”, który gromadzi przede wszystkim młodzież,
- parafia, przy której mieści się biblioteka i kawiarnia.

Druga grupa początkowo jawiła się jako dość bierna, komunikując, że „ważne to już są tylko działania dla ich dzieci”. Grupa składała się z matek dzieci w różnym wieku (od szkoły podstawowej aż po dzieci już dorosłe). Dzięki stworzeniu pozytywnej przestrzeni kobiety otworzyły się, dając bogaty materiał, zarówno do programowania pomysłów w konkursie „Podwórko Boguszowice”, jak i w tworzeniu przyszłej oferty programowej domu kultury. Grupa za inicjatywy godne realizacji uznała:

- 1) „Pozytywne spotkanie się” – inicjatywa umożliwiająca mieszkańcom dzielnicy wyjście z domu i stworzenie niezobowiązującej formuły spotkania się i porozmawiania, wzajemnego wspierania się, wymiany poglądów. Szczególną uwagę kierowano na umożliwienie spotkania się dzieci z rodzicami, co mogłoby zbudować relacje międzypokoleniowe i posiadałoby walor spajający społeczność.
- 2) „Odczaruj Boguszowice-Osiedle” – inicjatywą, która kiedyś funkcjonowała w dzielnicy i którą warto wskrzesić. Zwrócono uwagę na potrzebę powrotu do inicjatywy, której celem była zmiana postrzegania Boguszowic-Osiedla przez centrum miasta i pozostałe dzielnice. Zdaniem grupy, Boguszowice-Osiedle to dzielnica, która nadal postrzegana jest jako „biedniejsza” i z „problemami społecznymi”. Niezależnie od prawdziwości obiegowej opinii na temat statusu dzielnicy, warto wspierać i inicjować działania, które poprawią jakość życia mieszkańców i pozwolą wzmocnić społeczność lokalną – często trudną do

zbudowania w warunkach osiedlowych. W zależności od charakteru i skali pomysłów warto też wspierać się dobrymi praktykami – badacze jako taką wskazują współpracę Gminnego Ośrodka Kultury w Suszcu z osiedlem robotniczym, która zainicjowana została dzięki programowi DK+ Inicjatywy Lokalne w 2014 roku, a także projekt „Odczarowane podwórka” Miejskiego Ośrodka Kultury w Mysłowicach. Instytucje te posiadają doświadczenie we wspieraniu oddolnych inicjatyw rewitalizujących społeczność lokalną poprzez działania kulturalne z dobrymi efektami.

- 3) Organizację w domu kultury wydarzeń, które obserwowane są w telewizji i które mogą funkcjonować w Boguszowicach w wymiarze lokalnym, a co najważniejsze są bliskie zdecydowanej większości mieszkańców, co ułatwi udział w takich wydarzeniach w dzielnicy. Wskazano na: „Mam Talent”, „Twoja twarz brzmi znajomo”, „Chajzer i super dzieciaki”, „Milionerzy” (powiązany z wiedza dot. dzielnicy, w której uczestniczyłyby tandemy międzypokoleniowe – ojciec/syn, babcia/wnuk), „Masterchef”, „Familiada”, derby osiedlowe, teatr, ćwiczenia na boderka. Katalog działań wykazany w toku pracy warsztatowej skupiony był wokół idei: *Jak wyciągnąć mieszkańców Boguszowic-Osiedla sprzed telewizora?* Wskazana została potrzeba „oswojenia” domu kultury tym mieszkańcom, którzy na co dzień nie wykazują większego zaciekawienia inicjatywami proponowanymi w instytucji. Jako narzędzie do osiągnięcia tego efektu zaproponowano przenoszenie formatów telewizyjnych – przy uwzględnieniu lokalnego, indywidualnego charakteru Boguszowic-Osiedla i działań międzypokoleniowych – w pracy domu kultury. Dla powodzenia inicjatywy niezbędne jest zbudowanie i utrzymanie aktywnej komunikacji ze zidentyfikowanymi liderkami tej grupy. Potrzebne jest wytworzenie poczucia sprawczości proponowanych inicjatyw – pokazanie realnych benefitów aktywności obywatelskiej. Niezbędne jest też docenienie dotychczasowych wysiłków podejmowanych na tym polu. W ramach dyskusji nad tymi pomysłami pojawiła się silna identyfikacja poszczególnych osiedli – stąd pomysł rywalizacji w ramach derbów osiedlowych w niektórych z wymienionych konkursów. Należy zastanowić się nad potencjalnymi konsekwencjami budowania inicjatyw opierając się na rywalizacji między osiedlami, ponieważ może to pielęgnować stereotypy i wzmacniać napięcia społeczne pomiędzy tymi grupami. Warto konsultować się z wymienionymi wcześniej – Miejskim Ośrodkiem Kultury w Mysłowicach oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury w Suszcu, które to instytucje z powodzeniem realizowały podobne inicjatywy, zbliżając do siebie zarówno

mieszkańców poszczególnych podwórek, osiedli, jak i społeczności szersze – gminne, dzielnicowe i miejskie.

SPOTKANIE OTWARTE

Na spotkaniu pojawiło się kilka osób, w części wywodzących się z Klubu Seniora oraz inne osoby zaangażowane w życie społeczne dzielnicy. Uczestnicy z sentymentem wypowiadali się o organizowanych kiedyś festynach, koncertach, które teraz, ich zdaniem, mogłoby być reaktywowane. Byłaby to szansa na spotkanie i integrację, nie tylko w wymiarze rozrywkowym, ale również i edukacyjno-kulturalnym. Jako propozycję wskazano wydarzenie pod nazwą „Poznajmy się” - cykl weekendowych wydarzeń, które byłyby szansą międzypokoleniowego spotkania, ale także prezentacji umiejętności i własnych aktywności różnych grup wiekowych czy środowiskowych. Każdy dzień inicjatywy posiadałby swój motyw. Uczestnicy spotkania zaznaczyli, że istotne byłoby także zaproszenie do współpracy i możliwości prezentacji grup artystycznych z innych części Rybnika, który urozmaiciłoby program wydarzenia.

Inna inicjatywa, która została wskazana jako pożądana do realizacji, dotyczyła promocji znaczących postaci wywodzących się z Boguszowic – artystów, sportowców itp. Działanie roboczo nazwane „Lokalne postacie – lokalne historie” mogłoby przyjąć formę wywiadów, które zostałyby opublikowane w formie broszury czy umieszczone na stronach internetowych lokalnych mediów. Wywiady byłyby przeprowadzane przez mieszkańców dzielnicy, którzy wcześniej zostaliby przeszkoleni przez dziennikarzy miejscowych mediów.

Aby docenić posiadane talenty, zaproponowano, po raz kolejny, organizację inicjatywy pn. „Mam talent”, promującej umiejętności i pasje mieszkańców dzielnicy - np. gospodynie domowe potrafiące gotować tradycyjne potrawy.

Jako interesujące wydarzenia dla osób w wieku 50+ wskazano wyjazdy do operetki, opery, teatru i NOSPRu.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE SKIEROWANE DO PRACOWNIKÓW DOMU KULTURY

Przedstawiciele zespołu badawczego przeprowadzili 2 spotkania konsultacyjne z pracownikami domu kultury. Pierwsze z nich odbyło się przed rozpoczęciem prac w projekcie „Podwórko Boguszowice” i służyło zaprogramowaniu (na linii zespół badawczy – pracownicy instytucji) działań w projekcie. Podczas spotkania przedstawiona została koncepcja prac diagnostycznych, która została poddana analizie i ukontekstwowiona w wymiarze organizacyjnym instytucji i społecznym Boguszowic-Osiedla. Pozwoliło to na świadome, zgodne z obszarem działania przygotowanie narzędzi badawczych i efektywne zaprojektowanie procesu diagnostycznego.

Drugie spotkanie konsultacyjne służyło wprowadzeniu pracowników domu kultury przez przedstawiciela zespołu badawczego do sprawnego i skutecznego przeprowadzenia spaceru diagnostycznego. Przygotowane pytania badawcze zostały poddane analizie i przetestowaniu we wspomnianym gronie. Ponadto podjęto próby określenia kierunków, w jakich może potencjalnie zmierzać rozmowa prowadzona w ramach spaceru. Tę część prac diagnostycznych skonstruowano w taki sposób, aby mieć możliwość dokonania krótkiej rozmowy z przedstawicielami różnych grup wiekowych, społecznych i środowiskowych w dzielnicy, a tym samym zróżnicować pozyskane informacje.

SPACERY DIAGNOSTYCZNE

W projekcie „Podwórko Boguszowice” przeprowadzono dwa spacery diagnostyczne. Uczestniczyli w nich pracownicy domu kultury oraz animator z ramienia Narodowego Centrum kultury – jako osoba wspierająca. Spacer miał na celu przeprowadzenie sondy nt. jakości życia w dzielnicy z wybranymi mieszkańcami, ze szczególnym uwzględnieniem czynnika społeczno-kulturalnego.

Przeprowadzona rozmowa bazowała na poniższych pytaniach, lecz ostateczna decyzja odnośnie wyboru pytań zależała od dynamiki rozmowy i nastawienia rozmówcy.

1. Z czym się Pan(i) kojarzą się Boguszowice? Gdyby miał(a) je Pan(i) scharakteryzować, to jak by Pan(i) je opisał(a)? Co jest charakterystyczne dla ich najbliższej okolicy?
2. Czy czegoś w Boguszowicach brakuje? Jakich miejsc/wydarzeń/działań/możliwości?

3. Co zmienił(a)by Pan(i) w Boguszowicach, gdyby miał(a) Pani(i) możliwość zmienienia jednej małej i jednej dużej rzeczy?
4. Czy coś ciekawego dzieje się w Boguszowicach?
5. Jak spędza Pan(i) czas wolny? W jakich miejscach, miejscowościach? A gdzie w Boguszowicach?
6. Czy ma Pan(i) jakieś hobby/pasję/zainteresowanie? Jakie? Co najbardziej lubi Pan(i) robić? Co jest w tym dla Pana/Pani najbardziej atrakcyjne? / Co w tym Pana/Panią „kręci”? Czy jest coś, co lubił(a) Pan(i) robić, ale nie ma Pan(i) obecnie na to czasu (porzucone pasje)?
7. Co zamierza Pan(i) robić w najbliższy weekend? (ew. Jak Pani(i) spędziła ubiegły weekend?)
8. Z czego w Boguszowicach jest Pan(i) dumny/a? Czego osoba spoza Boguszowic mogłaby pozazdrościć mieszkańcom Boguszowic? Gdyby Pan(i) wyprowadził się na samotną wyspę, czego najbardziej brakowałoby Pan(i) z Boguszowic?
9. Czy w Boguszowicach żyje się dobrze? Co musiałoby się zmienić, żeby w Boguszowicach żyło się lepiej?
10. Co Pan(i) pamięta ciekawego, co działo się w/ było związane z Boguszowicami? Co to było? Kiedy to się działo?
11. Jakie ma Pan(i) skojarzenia z DK w Boguszowicach? Co to za instytucja? Czy Pana/Pani drogi krzyżują się z DK Boguszowice? W jaki sposób?

Głównym przewijającym się wątkiem, na który zwracali uwagę indagowani podczas sondy był niezadowolający, obecny stan parku, który przed laty pełnił funkcję scalającą miejscową społeczność. Ograniczona ilość atrakcyjnych miejsc do spędzenia wolnego czasu w dzielnicy (szczególnie dla matek z dziećmi) jest kolejnym sygnałem wysyłanym przez mieszkańców. Z miłymi wspomnieniami kojarzyła się wybranym osobom organizowana w domu kultury potańcówka. Podkreślono, że organizacja podobnych inicjatyw w przyszłości będzie zbieżna z oczekiwaniami społecznymi. Jeśli mowa już o ofercie kulturalnej to w ramach sondy zarysowana została sytuacja geograficzna Boguszowic-Osiedla – jako miejsca świetnie ulokowanego, z swobodnym dostępem do infrastruktury drogowej. Ma to – zdaniem rozmówców – dwie zasadnicze konsekwencje. Pierwsza – możliwość łatwego i szybkiego

przemieszczania nawet do miejscowości oddalonych o kilkadziesiąt kilometrów. Druga – będąca pokłosiem pierwszej – duża dostępność do zróżnicowanej oferty kulturalno-rozrywkowej w miastach ościennych, co stanowi bezpośrednią konkurencję dla domu kultury. Mimo to dom kultury cieszy się uznaniem i szacunkiem zdecydowanej większości mieszkańców Boguszowic-Osiedla i wskazywany jest jako instytucja o najwyższym statusie społecznym. Ostatnią kwestią, która mieszkańcy zaakcentowali podczas sondy to silna identyfikacja i emocjonalny związek z Boguszowicami-Osiedlem.

DZIAŁANIA PROMOCYJNE I INFORMACYJNE

Dom kultury rozpowszechniał informacje o zaistniałym projekcie i zbliżających się spotkaniach informacyjno-diagnostycznych kilkoma kanałami. Promocja oparła się na spotkaniach z dzielnicowymi liderami, mającymi dostęp do grup określonych jako priorytetowe – przedstawiciele Spółdzielni Mieszkaniowej „Południe”, proboszcz parafii pw. Św. Barbary w Boguszowicach-Osiedlu, prezes stowarzyszenia „17-stka”, przedstawiciele rady dzielnicy czy placówek oświatowych Boguszowic-Osiedla. Podczas spotkań dom kultury otrzymał deklaracje współpracy w promocji projektu, która okazała się kluczowa w dotarciu do zainteresowanych, a także wybrał miejsca odbywania się zaplanowanych spotkań diagnostycznych. Zaprojektowano również i wydrukowano plakaty oraz ulotki, które pojawiły się we wszystkich placówkach oświatowych Boguszowic-Osiedla, okolicznych sklepach, na słupach ogłoszeniowych a także zostały dołączone do biuletynu informacyjnego Spółdzielni Mieszkaniowej. Informacje o spotkaniach zostały ogłoszone w kościele po mszach św., a także po każdym wydarzeniu kulturalnym w domu kultury. Stworzono również pismo przewodnie, podpisane przez dyrektora domu kultury, zachęcające do udziału w spotkaniach, które zostało doręczone wraz z ulotką każdemu dziecku uczęszczającemu do Szkoły Podstawowej w Boguszowicach-Osiedlu – do przekazania rodzicom oraz osobom należącym do amatorskiego ruchu artystycznego w domu kultury. O udziale domu kultury w Programie Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2017 powstał spot radiowy w Radio 90, a informacje o nadchodzących spotkaniach pojawiły się w lokalnych mediach (Rybnik.com.pl, Kultura.rybnik.eu, nowiny.pl,) i na stronie internetowej oraz fanpage’u domu kultury na facebook’u.

PODSUMOWANIE WRAZ Z REKOMENDACJAMI

Liczne głosy mieszkańców Boguszowic-Osiedla, którzy pragną przywrócenia funkcji znaczących miejsc w tej części Rybnika (szczególnie parku) oraz możliwości jakie daje budżet obywatelski, konieczne wydaje się wzmocnienie roli domu kultury jako węzła aktywności społecznej, rozbudzania tej aktywności oraz jej opiekuna. Szczególne znaczenie ma to w kontekście ograniczonego zaangażowania społecznego w Boguszowicach-Osiedlu, a tym samym ograniczonego wpływu na jakość życia w dzielnicy.

Środowisko seniorów w dzielnicy wykazuje ponadprzeciętną aktywność w zakresie podejmowania inicjatyw dla tej grupy wiekowej. W pewnej mierze, jest to działalność niezwiązana z aktywnością organizowaną w domu kultury i rozproszona w dzielnicy. Interesującym byłoby podjęcie starań zmierzających do kooperacji funkcjonujących organizacji senioralnych w dzielnicy, co może przełożyć się na efektywniejsze wykorzystanie potencjałów tej grupy wiekowej. Godne uznania i podkreślenia jest także silne pragnienie uczestnictwa seniorów w działaniach edukacyjnych (również tych specjalnie adresowanych do oczekiwań i zainteresowań tej grupy, co powinno stać się jasnym sygnałem dla domu kultury w perspektywie projektowania oferty kulturalnej. Istotnym także wydaje się sygnalizowana przez seniorów chęć realizacji działań międzypokoleniowych (potwierdzana także przez młode pokolenie). Dom kultury powinien wzmocnić swoje zaangażowanie w inicjowanie wydarzeń integrujących różne grupy wiekowe, co stanowić będzie jeden z fundamentalnych elementów budowania kapitału społecznego w Boguszowicach-Osiedlu.

W ograniczonym stopniu społeczność dzielnicy rozpoznaje i identyfikuje się z tradycyjną kulturą regionalną i lokalnym dziedzictwem kulturowym. Najbliższa mieszkańcom dzielnicy forma wydarzeń związanych z tą tematyką aktualnie odnosi się do działań rozrywkowych, w których są biernymi odbiorcami. Zasadna byłaby refleksja nad innymi formami korzystania i przetwarzania materialnego i niematerialnego dziedzictwa lokalnego. Sprzyjałyby temu zapewne działania angażujące społeczność Boguszowic i zachęcające do bliższego poznania i utożsamiania się z miejscową historią.

Z wielkim sentymentem mieszkańcy Boguszowic-Osiedla wracają pamięcią do organizowanych niegdyś wydarzeń rozrywkowych (festynów) w dzielnicy. Program Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne nie promuje organizacji podobnych działań, jednak dom kultury

powinien dostrzegać takie głosy i wziąć je pod uwagę. Rekomenduje się zatem stworzenie wydarzeń (także plenerowych), które będą okazją do spotkania i scalać będą mieszkańców dzielnicy. Pomocne i pożądane w tym zakresie byłoby połączenie tych działań z prezentacją dorobku grup artystycznych działających w dzielnicy, co doceni ich pracę.

Wyzwaniem współczesności dla instytucji kultury jest nieustanna zdolność do identyfikacji podmiotów w swoim otoczeniu, z którymi można podejmować wspólne działania. W Boguszowicach funkcjonują różne organizacje (także nieformalne), które mają umiejętność dostrzegania i uruchamiania potencjału kulturotwórczego. Podmioty te powinny być w orbicie zainteresowań domu kultury jako organizacje partnerskie, z którymi można kształtować zróżnicowaną ofertę kulturalną, ale także wzmacniać oddziaływanie społeczne domu kultury. Konieczne wydaje się przy tym, aby dom kultury silniej sygnalizował swoją obecność i chęć kooperacji ze wspomnianymi podmiotami. Dobrym przykładem w tym zakresie jest funkcjonująca współpraca domu kultury ze środowiskiem oświatowym. Kooperacja na styku kultury i edukacji (oświaty) przynosi wiele profitów, czego innym przykładem jest projekt operatorokultury.pl, realizowany przez Regionalny Instytut Kultury w Katowicach. Korzyści płynące ze współpracy sfery kultury i oświaty obejmują najsilniej dzieci i młodzież. Wspólne programowanie inicjatyw kulturalnych uwzględniających możliwości, zdolności oraz potrzeby i oczekiwania obu sfer wzmacnia postawy kreatywności, zaangażowania i otwartości młodego pokolenia.

Dom kultury ma wszelki potencjał do tego, aby w dzielnicy stać się platformą wymiany i dostępu do informacji, a także liderem organizującym i wzmacniającym społeczną aktywność i zaangażowanie. Jednym z kierunków zmierzających ku temu może być zorganizowanie w okolicy (przez instytucję) przestrzeni do spotkań mieszkańców, która posiadałaby „niezobowiązujący” charakter. Wydzielenie takich miejsc (w domu kultury i poza nim) do nieformalnych spotkań, to odpowiedź na oczekiwanie społeczne, ale także gest zapraszający mieszkańców do samoorganizowania się.

Warto docenić dużą aktywność młodych osób w Boguszowicach-Osiedlu. Posiada ona swoje miejsca, w których organizuje czas wolny. Wydaje się jednak, że ta grupa wiekowa ma nieograniczony potencjał kulturotwórczy do zagospodarowania. Toteż zadaniem domu

kultury powinno być inwestowanie i korzystanie z kreatywności młodych ludzi oraz zachęcanie ich do współorganizowania życia kulturalnego w dzielnicy.

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed domem kultury jest wzmocnienie w swojej ofercie działań związanych z tematyką filmową. Silna presja społeczności lokalnej na większą obecność w działalności domu kultury inicjatyw filmowych to głos, którego nie należy pomijać. Tym bardziej, że jest on często łączony z sentymentalnym powrotem do lat wcześniejszych, kiedy wydarzenia filmowe cieszyły się ogromnym zainteresowaniem wśród mieszkańców dzielnicy. Ciekawym rozwiązaniem umożliwiającym i uatrakcyjniającym kontakt z szeroko rozumianym filmem może być nawiązanie współpracy z organizacją „Kino za rogiem” – pomagającą stworzyć i prowadzić małe, lokalne kina.

PONADTO:

Rekomenduje się utrzymanie w przyszłości (po zakończeniu realizacji projektu „Podwórko Boguszowice”) cyklicznie organizowanych spotkań z mieszkańcami, zmierzających do rozpoznawania potencjału kulturotwórczego i kreowania potrzeb kulturalnych. Działania te powinny być prowadzone systematycznie oraz promowane wśród lokalnej społeczności.

Rekomenduje się tworzenie dopasowanych komunikatów zachęcających do korzystania i współtworzenia oferty domu kultury, ze szczególnym uwzględnieniem różnych grup społecznych i wiekowych oraz oczekiwań i przyzwyczajzeń tych grup. Dobrze tworzone komunikaty powinny być wykorzystywane we wszystkich działaniach promocyjnych i informacyjnych instytucji.

Rekomenduje się nawiązanie współpracy z wiodącymi instytucjami kultury w województwie śląskim i poza nim w celu wymiany doświadczeń, poszukiwania inspiracji i wspólnej realizacji przyszłych inicjatyw. Szczególnie interesujący i pomocni w tym zakresie będą dotychczasowi beneficjenci programu „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne”.

Aktualna działalność domu kultury w Rybniku-Boguszowicach pozwala stwierdzić, iż skutecznie realizuje on postawione przed sobą zadania. Treści diagnozy potwierdzają, że w mieszkańcach dzielnicy tkwi potencjał kulturotwórczy, który winien być systematycznie rozpoznawany, utrzymywany i zagospodarowywany przez dom kultury. To właściwy kierunek do budowania lokalnej wspólnoty opartej o jej samowiedzę i preferencje. To także element

kształtowania pożądanych postaw i budowy kapitału społecznego w dzielnicy i mieście. Dom kultury w Rybniku-Boguszowicach ma zasoby, potencjał a przede wszystkim zdolność, by formować miejscowe społeczeństwo obywatelskie.

